

Sygn. akt II AKa 168/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 września 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, II Wydział Karny, w składzie:

Przewodniczący:	SSA Wiesław Masłowski (spr.)
Sędziowie:	SA Maria Wiatr SA Piotr Feliniak
Protokolant:	sekr. sądowy Jadwiga Popiołek

przy udziale J. S., Prokuratora Prokuratury Apelacyjnej w Łodzi

po rozpoznaniu w dniu 4 września 2014 r.

sprawy

wnioskodawcy **A. B.**

o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie

na skutek apelacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 24 kwietnia 2014 r., sygn. akt XVIII Ko 74/12

utrzymuje w mocy zaskarżony wyrok.

II AKa 168/14

UZASADNIENIE

Pełnomocnik A. B. złożył wniosek o zasądzenie 61.740 zł tytułem odszkodowania oraz 300.000 zł tytułem zadośćuczynienia za szkodę i krzywdę wynikające z niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania w sprawie (...) Sądu Rejonowego (...), w której prawomocnym wyrokiem z dnia 12 sierpnia 2011 r. A. B. został uniewinniony od popełnienia zarzuczanych mu czynów.

Sąd Okręgowy w Łodzi wyrokiem z dnia 24 kwietnia 2014 r. sygn. akt. XVIII Ko 74/12:

1. na podstawie art.552§4 k.p.k. w zw. z art. 5 k.c. oddalił wniosek w zakresie zadośćuczynienia.
2. na podstawie art.552§4 k.p.k. w zw. z art. 362 kc –zasądził od Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Łodzi kwotę 1 /jeden/ złotych wraz z ustawowymi odsetkami od daty uprawomocnienia się wyroku tytułem odszkodowania za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie w sprawie (...) Sądu Rejonowego (...).

3. oddalił wniosek o odszkodowanie w pozostałym zakresie.

Powyższy wyrok w części oddalającej wniosek zaskarżył pełnomocnik A. B..

W swojej apelacji zarzucił wyrokowi obrazę przepisów postępowania i przepisów prawa materialnego, a to:

1. art. 42 Konstytucji RP i art. 5 § 1 kpk poprzez naruszenie elementarnej dla demokratycznego porządku prawnego zasady domniemania niewinności i uznanie, że wnioskodawca popełnił zarzucane mu czyny zabronione pomimo jego prawomocnego uniewinnienia,

2. art. 552 §4 kpk poprzez błędne zastosowanie tego przepisu polegające na przyjęciu braku podstaw do przyznania wnioskodawcy zadośćuczynienia oraz poprzez zasądzenie odszkodowania w kwocie symbolicznej,

3. art. 5 kc poprzez błędną jego wykładnię i błędne jego zastosowanie wyrażające się w:

- zastosowaniu tego przepisu jako uzasadniającego oddalenie żądania zadośćuczynienia, pomimo tego, że na zasady współżycia społecznego nie może powoływać się podmiot, który sam te zasady naruszył, a pozbawienie wnioskodawcy wolności przez organy państwa w sposób, który Sąd uznał za niewątpliwie niesłuszny, bezsprzecznie stanowi naruszenie tych zasad,
- uznaniu, że roszczenie o zadośćuczynienie jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego przy jednoczesnym nieznaledzeniu przez Sąd podstaw do zastosowania tego przepisu w odniesieniu do żądania odszkodowania, co prowadzi do odmiennej wykładni tego samego przepisu prawa materialnego na gruncie dwóch roszczeń odszkodowawczych, których źródło tkwi w tym samym zdarzeniu,

4. art. 362 kc poprzez błędną jego wykładnię i błędne zastosowanie wyrażające się w:

- zastosowaniu instytucji przyczynienia do roszczenia o odszkodowanie, w sytuacji, kiedy sam Sąd nie znalazł podstaw do zastosowania przyczynienia w stosunku do roszczenia o zadośćuczynienie, co prowadzi do odmiennej wykładni tego samego przepisu prawa materialnego na gruncie dwóch roszczeń, których źródło tkwi w tym samym zdarzeniu,
- przyjęciu przyczynienia się wnioskodawcy do powstania szkody na niedopuszczalnym poziomie „niemal 100%”, co stanowi zastosowanie tego przepisu w sposób podobny do obejścia prawa, ponieważ prowadzi do faktycznego wyłączenia odpowiedzialności odszkodowawczej na podstawie przepisu, który przewiduje jedynie ograniczenie tej odpowiedzialności,

5. art. 553 §1 kpk poprzez przyjęcie innych niż wymienione w tym przepisie przesłanek wyłączenia odpowiedzialności odszkodowawczej z tytułu niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania pomimo tego, że przepis ten w sposób wyczerpujący wskazuje przypadki, w których wnioskodawcy nie przysługuje roszczenie o zadośćuczynienie i odszkodowanie.

W konkluzji apelacji skarżący wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez przyznanie zgodnie z treścią wniosku na rzecz A. B. zadośćuczynienia w wysokości 300.000 zł. oraz odszkodowania w kwocie 61.740 zł.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie. Brak jest uzasadnionych podstaw do podzielenia zarzutów skarżącego, w szczególności zarzutów jakoby zaskarżony wyrok zapadł na skutek rażącego naruszenia prawa procesowego oraz materialnego przez sąd I instancji.

Wypada na wstępie zaznaczyć, że przedmiotowa sprawa z uwagi na jej uwarunkowania faktyczno-prawne jest sprawą, która wymagała szczególnej uwagi i wnikliwości ze strony sądu meriti i postawy wolnej od formalizmu. Tym wymogom sąd ten sprostał.

Sąd a quo podzielił twierdzenie wnioskodawcy, iż zastosowany w sprawie (...) Sądu Rejonowego (...) środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania, był w rozumieniu art.552§4 k.p.k. niewątpliwie niesłuszny. Powyższe ustalenie sąd meriti oparł na fakcie wydania w tej sprawie prawomocnego wyroku uniewinniającego wnioskodawcę od dokonania zarzucanych mu czynów. Należy jednak jednocześnie podnieść, że z analizy akt sprawy (...) nie wynika, aby w/w środek był stosowany w toku trwającego postępowania karnego z obrazą przepisów rozdziału 28 k.p.k. Także z treści wniosku jak i z treści apelacji nie wynika, aby jego autor prezentował w tym zakresie odmienny pogląd.

Nie ulega wątpliwości, że w kwestiach z zakresu prawa materialnego nieuregulowanych w rozdziale 58 k.p.k.[a także w ustawie z 23 lutego 1991 o uznaniu za nieważne... Dz. U. Nr. 34 poz. 149 z późn. zm.] mają wprost zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego odnoszące się zwłaszcza do problematyki zasad ustalania zaistnienia szkody i krzywdy, określenia wysokości odszkodowania, przyczynienia do powstania szkody, wyłączenia odpowiedzialności Skarbu Państwa za powstałą szkodę, nadużycia prawa w rozumieniu art.5 k.c.

Wbrew temu, co sugeruje skarżący, nie sposób jednak przyjąć, aby zasady współzycia społecznego w sprawach odszkodowawczych mogły działać zawsze i jedynie w obronie interesu wnioskodawcy, a nie także w imię szeroko pojętej zasady sprawiedliwości społecznej.

Art.5 k.c. może, więc stanowić podstawę oddalenia wniosku o odszkodowanie i zadośćuczynienie, o którym mowa w art. 554§2 k.p.k. jak i w wyżej wskazanej ustawie lutowej/ por. post. SN z 23.03.1995 r. II KRN 26/95, post. SN z 20.01.2000 r. I KZP 46/99/.

Możliwość takiej, wbrew temu, co twierdzi skarżący, nie wyklucza ani treść art.553§1 k.p.k. ani też to, że w sprawie V K 216/07 doszło do pewnych uchybień formalno-procesowych. Zauważyć jednak przy tym wypada, że owo naruszenie przepisów procesowych w zakresie opisu czynów zarzucanych wnioskodawcy, doprowadziło w efekcie do prawidłowego zastosowania prawa procesowego i do wydania najkorzystniejszego z możliwych dla wnioskodawcy rozstrzygnięcia, – bo do uniewinnienia.

Trudno w tej sytuacji zrozumieć pogląd autora apelacji, iż art.5 k.c. nie może być zastosowany p-ko wnioskodawcy.

Należy wyraźnie zaznaczyć, że art.5 k.c. ma na celu zapobieganie stosowaniu prawa w sposób, który prowadzi do wyraźnych skutków niemoralnych albo rozmiągających się zasadniczo z założeniem jego ustanowienia.

W sprawie (...) wyrokiem z dnia 12 sierpnia 2011 r. wnioskodawca został prawomocnie uniewinniony od popełnienia zarzucanych mu z art.200§1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. czynów. Sporządzone w niej pisemne uzasadnienie wyroku zawiera jednoznaczne ustalenia, iż wnioskodawca dopuścił się zarzucanych mu czynów, ale też wskazuje jednocześnie na formalno-procesowe uwarunkowania, które musiały spowodować konieczność wydania wyroku uniewinniającego/ zakaz reformationis in peius/.

Zauważyć należy, że wnioskodawca nie skorzystał wówczas z regulacji art. 425§2 k.p.k. dotyczącej możliwości zaskarżenia uzasadnienia tegoż wyroku.

Wbrew temu, co twierdzi skarżący, sąd a quo nie badał ponownie czy wnioskodawca popełnił zarzucane mu czyny, czy też nie, - a jedynie wziął pod uwagę treść uzasadnienia wyroku sporządzonego przez sąd, który orzekał w przedmiotowej sprawie karnej. Sąd meriti nie zakwestionował też poprawności i zasadności uniewinnienia.

Wyjątkowe realia przedmiotowej sprawy nie mogły ograniczyć roli sądu meriti do lektury tylko treści samego wyroku wydanego w sprawie (...), skoro w aktach sprawy jest też uzasadnienie tegoż wyroku, uzasadnienie, które pozwoliło spojrzeć na żądania wnioskodawcy szerzej i ocenić je w płaszczyźnie zasad współżycia społecznego.

Art. 5 k.c. podlega zastosowaniu z urzędu, a sąd I instancji stosując go w niniejszej sprawie, nie naruszył zasady domniemania niewinności.

Sąd a quo rzeczowo, wyczerpująco i przekonująco wykazał zaistnienie przesłanek z art.5 k.c. Wskazał, jakie to konkretne zasady współżycia społecznego są naruszone żądaniem wnioskodawcy, mimo, że są oparte na uniewinniającym go wyroku w sprawie karnej. Przedmiotowe wywody sądu meriti zasługują na pełną aprobatę sądu odwoławczego. Jest przy tym znamienne, że skarżący w zakresie w/w wywodów sądu meriti, odwoływania się do zasad słuszności, sprawiedliwości, moralności – nie podniósł w apelacji żadnych kontrargumentów.

Zdaniem sądu odwoławczego istniały podstawy do zastosowania art.5 k.c. w stosunku do całości żądań wnioskodawcy, a więc nie tylko do zadośćuczynienia, ale także i do odszkodowania. Z uwagi na kierunek apelacji i związany z tym zakaz ne peius – nie można było dokonać korekty wyroku w tym zakresie.

Jedynie na marginesie zauważyć należy, że sąd meriti zasądzając tytułem odszkodowania symboliczną kwotę 1 zł kierował się w istocie rzeczy motywami zbieżnymi z tymi, które leżały u podstaw zastosowania art. 5 k.c w zakresie zadośćuczynienia.

Godzi się też podnieść, że wbrew temu, co twierdzi skarżący art.362 k.c. nie wyklucza możliwości b. znaczącego zmniejszenia wysokości odszkodowania i ustalenia go na poziomie symbolicznym/ por. wyrok SA w Białymstoku II Aka 228/12 – 18.112.2012 r., Lex 1259663/.

Z tych powodów orzeczono jak w wyroku.